

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

УДК 37.091.33:001.89:373.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-3605.23.2.3>

ОЛЬГА МОРОЗ

<https://orcid.org/0000-0003-4121-7495>

moroz_olga92@ukr.net

аспірант

Житомирський державний університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК НАУКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті на основі аналізу низки досліджень українських та зарубіжних учених інформаційно-комунікаційну компетентність учнів початкових класів визначено як інтегровану здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології у роботі з інформаційними джерелами, а також спроможність ефективно комунікувати у процесі вирішення особистісних і соціально значущих завдань, дотримуючись етики та кібербезпеки у цифровому середовищі.

Обґрунтовано та визначено сутність понять «інформація», «комунікація», «компетентність». Охарактеризовано складники інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової школи. До них нами відносимо такі компоненти, як: інформаційний (здатність ефективно працювати з інформаційними джерелами, що передбачає пошук, обробку, аналіз, оцінку та критичне сприймання інформації; формування медіаграмотності та сприймання достовірної інформації в Інтернеті), комунікаційний (уміння взаємодіяти та співпрацювати за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, дотримуючись правил мережевого етикету), технологічний (знання та володіння цифровими пристроями та їх окремими складниками; вміння працювати з текстовими та графічними редакторами, програмними засобами для створення презентацій, онлайн-сервісами, застосунками, файлами та Інтернетом), діяльнісно-практичний (здатність створювати та редагувати цифровий контент; усвідомлення важливості авторського права та дотримання його у процесі практичної діяльності).

Узагальнено погляди вітчизняних та зарубіжних учених щодо сутності, змісту, шляхів удосконалення формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів у процесі вивчення курсу «Інформатика». Подано власний досвід практичної реалізації сучасних інновацій у початковій ланці освіти.

Ключові слова: компетентність, інформація, комунікація, інформаційно-комунікаційна компетентність молодших школярів.

OLHA MOROZ

Graduate Student

Zhytomyr Ivan Franko State University
40 Velyka Berdychivska str., Zhytomyr

FORMATION OF INFORMATION-COMMUNICATION COMPETENCE IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS AS A SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL PROBLEM

In the article, based on the analysis of a number of studies by Ukrainian and foreign scientists, the information and communication competence of primary grade pupils is defined as the integrated ability to use information and communication technologies in working with information sources, as well as the ability to communicate effectively in the process of solving personal and socially significant tasks, observing ethics and cyber security in the digital environment.

The essence of the concept “information”, “communication”, “competence” is substantiated and defined. We define the concept of “information competence” as an integrated ability to collect, transform and process the necessary information, store and transmit it with the help of objects and information and communication technologies. Based on the selected concept of “communication”, “communication competence” is defined as the integrated ability of a person to establish and maintain contacts with other people.

The components of information and communication competence of primary school students are characterized. We attribute the following components to them: information (the ability to effectively work with information sources, which involves searching, processing, analysis, evaluation and critical perception of information; formation of media literacy and perception of reliable information on the Internet), communication (the ability to interact and cooperate with the help of information-communication technologies, following the rules of network etiquette), technological (knowledge and ownership of digital devices and their individual components; ability to work with text and graphic editors, software tools for creating presentations, online services, applications, files and the Internet), activity-practical (ability to create and edit digital content; awareness of the importance copyright and its observance in the process of practical activity).

The views of domestic and foreign scientists regarding the essence, content, ways of improving the formation of information and communication competence of primary grade pupils in the course of studying of the subject "Computer Science" course are summarized. The personal experience of the practical implementation of modern innovations in the primary education sector is presented.

Keywords: *competence, information, communication, information and communication competence of primary grade pupils.*

На початку третього тисячоліття інформація в різних видах і формах, насамперед у формі знання, стає важливим ресурсом, а вдосконалення і розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх широке впровадження в освіту, культуру, побут, соціальні взаємини істотно впливають на характер виробництва. Саме це опосередковано впливає на зміст освіти, що зумовлює появу нових професій.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017 р.), Державного стандарту початкової освіти (2018 р.) та Концепції «Нова українська школа» (2016 р.) організація освітнього процесу здійснюється на основі компетентнісного підходу, метою якого є формування десяти ключових компетентностей, які є основою для успішної самореалізації учня як особистості, серед них важливе місце посідає інформаційно-комунікаційна компетентність як ключова риса сучасного громадянина.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, в учнів молодших школярів потрібно формувати компетентності, які визначені в Концепції «Нова українська школа», що задовольняють потреби суспільства. Саме тому важливим для школярів є не лише вміння оперувати власними знаннями, вміннями і навичками, а й уміти активно діяти, швидко реагувати на події сьогодення та адаптуватися до змінних умов життя.

Проблема компетентнісного підходу до навчання молодших школярів досліджується у працях українських учених (І. Андрусенко, Н. Бібік, О. Вашуленко, Н. Листопад, О. Савченко, О. Ярошенко та ін.).

Проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів висвітлено у працях О. Барни, О. Білоус, М. Бойко, Т. Гільберг, А. Гуржія, В. Кухаренка, Н. Морзе, С. Тарнавської.

У працях учених В. Бикова, М. Жалдака, Т. Коваль, Н. Коломієць, О. Овчарук, М. Лещенка, О. Спіріна проаналізовано сучасні методичні підходи до формування інформаційно-комунікаційної компетентності як наукової проблеми.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності є важливою науковою проблемою, яка розглядається науковцями у різних аспектах. Аналіз дисертаційних робіт показує, що у педагогічній теорії і практиці вже мали місце дослідження окремих аспектів зазначеної проблеми. Зокрема, формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів інформатики у процесі навчання програмування (2014 р.) досліджував О. Кривонос. Науковець тлумачить інформаційно-комунікаційну компетентність учителя інформатики як «систему знань, умінь, особистісних якостей вчителя інформатики, формування та розвиток яких дасть змогу розв'язувати типові професійні задачі, вирішувати проблеми, котрі виникають у реальних ситуаціях педагогічної діяльності...» [9, с. 41].

Науковець А. Кочарян у своїх працях досліджував розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності науково-педагогічних працівників гуманітарних спеціальностей класичних університетів (2016 р.). Зазначену компетентність дослідник розуміє як «здатність автономно та відповідально застосовувати набуті науково-практичними працівниками теоретичні та фактологічні знання, вміння та навички у галузі ІКТ для задоволення власних потреб, розв'язання суспільно важливих завдань, зокрема професійних...» [8, с. 23].

Дослідник В. Свиридюк у дисертаційній роботі «Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу» (2018 р.) тлумачить інформаційно-комунікативну компетентність майбутніх магістрів медсестринства як «сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують їм здатність проводити наукові дослідження <...> засобами сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій...» [14, с. 47].

Незважаючи на теоретичну і практичну значущість досліджень вітчизняних учених, нерозв'язаним питанням залишається обґрунтування поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність учнів початкових класів», розкриття структурних компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності у контексті положень Концепції «Нова українська школа».

Мета статті – проаналізувати сутність поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність учнів початкових класів» та висвітлити форми, методи, напрями діяльності у загальноосвітніх закладах щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів.

Одними з основних чинників забезпечення якості освіти, які закладені у Концепції «Нова українська школа», є впровадження методики особистісно орієнтованого та компетентнісного навчання.

Аналіз праць вітчизняних учених (Н. Бібік, М. Головань, О. Овчарук, О. Савченко) доводить, що основною особливістю компетентнісного підходу є формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у життєвих ситуаціях, майбутньої професії та практичних діях.

У Концепції «Нова українська школа» компетентність характеризується як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та подальшу навчальну діяльність» [11, с. 10].

Отже, поняття «компетентність» поєднує не лише «знання, вміння та навички», а і стосується якостей особистості, здатності розв'язувати проблеми та завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях.

Для уточнення поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» доцільно розглянути поняття «інформація» та «комунікація».

Термін «інформація» походить від латинського слова “informatio”, що означає відомості, роз'яснення, виклад. Так, засновник теорії інформації К. Шенон розглядає зазначене поняття з точки зору технічної специфіки процесу передачі інформації. Така система складається із трьох складників: джерела інформації, що виробляє інформацію; передавача, який кодує інформацію; каналу, по якому закодована інформація [3].

А. Фрідланд визначає інформацію як розуміння, що виникає в людини у результаті одержання нею даних, взаємопов'язаних з попередньо опанованими знаннями і поняттями.

Виходячи з поняття «інформація», інформаційна компетентність – інтегрована здатність збирати, перетворювати та обробляти необхідну інформацію, зберігати і передавати її за допомогою об'єктів та інформаційно-комунікаційних технологій. Такі дії з інформацією прийнято називати «інформаційним процесом» – зміною стану та уявлення про інформацію, під час яких дані перетворюються з одного виду на інший за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація будь-якого рішення в професійній сфері і повсякденному житті невід'ємна без передачі інформації, тобто втілення рішень у практику неможливе без комунікаційного процесу. У процесі комунікації інформація передається від одного суб'єкта до іншого. Тому комунікація та інформація є взаємопов'язаними поняттями.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови (укладач В. Бусел) поняття «комунікація» трактується як «повідомлення інформації від однієї людини до іншої, або кількох інших; поширення інформації за допомогою технічних засобів» [2, с. 173].

Комунікація важливу роль відіграє у розвитку інформаційного суспільства, вона стає фактично його стратегічним ресурсом, здатним оптимізувати різні фактори виробництва на основі знань та інформації.

На основі виділеного терміна «комунікація» визначено поняття «комунікаційна компетентність» як інтегровану здатність людини встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми.

Комунікаційна компетентність формується не лише в умовах безпосередньої взаємодії в ході спілкування людей, а й у ході опосередкованої взаємодії з інформаційними джерелами, серед яких – література, театр, кіно, Інтернет тощо [6, с. 126].

Щодо визначення поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» доцільно проаналізувати дослідження науковців.

Зокрема, М. Лещенко поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» визначає як «сукупність знань і розуміння, умінь і навичок, а також особистісних ставлень і ціннісних орієнтацій людини у галузі ІКТ і здатність автономно й відповідально демонструвати їх для практичної, професійної діяльності і навчання впродовж життя» [10, с. 53].

Дослідники А. Гуржій, О. Овчарук тлумачать як «доведену здатність працювати індивідуально або колективно, використовуючи інструменти, ресурси, процеси та системи, які відповідають за доступ та

оцінювання інформації, отриманої через будь-які медіаресурси, й використовувати таку інформацію для розв’язання проблем, спілкування, створення інформованих рішень, продуктів і систем, а також для отримання нових знань» [5, с. 22].

У Концепції «Нова українська школа» наголошено на важливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності, що передбачає не лише впевнене, а водночас «критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні, але й володіння інформаційною й медіаграмотністю, основами програмування, алгоритмічним мисленням, роботою з базами даних, навичками безпеки в Інтернеті та кібербезпеці, розуміння етики роботи з інформацією» [11, с. 13].

Для виділення категорійних ознак поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» у нашому дослідженні ми використали метод контент-аналізу.

Було вибрано 21 визначення досліджуваного поняття. Як категорії аналізу використовувалися запитання, відповіді на які вибиралися із значень, які трапляються у тлумаченні авторами понять. Отримані результати занесено до таблиці (див. табл. 1.).

Таблиця 1

Результати контент-аналізу поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність»

Трактування поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність»	Категорійні ознаки	Кількість авторів	%
Інформаційно-комунікаційна компетентність – це	<i>Що?</i>		
	здатність	12	57,14
	знання	6	28,6
	уміння	5	23,8
	навички	5	23,8
	інтегроване утворення	2	9,5
	якість	1	4,7
Інформаційно-комунікаційна компетентність – це здатність	<i>Що робити?</i>		
	використовувати	14	66,6
	орієнтуватися	4	19
	застосовувати	3	14,2
	осмислювати	1	4,7
	опанувати	1	4,7
Інформаційно-комунікаційна компетентність – це здатність використовувати	<i>Що?</i>		
	інформаційно-комунікаційні технології	13	61,9
	цифрові технології	5	23,8
	інформацію	4	19
	медіасередовище	3	14,2
Інформаційно-комунікаційна компетентність – це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології	<i>Задля?</i>		
	навчання	8	38
	професійної діяльності	8	38
	спілкування	5	23,8
	життєвих ситуацій	4	19
	розв’язання проблем	4	19

Більшість авторів вважає, що інформаційно-комунікаційна компетентність – це (Що?) «здатність» (А. Гуржій, Г. Дегтярьова, М. Лещенко, С. Литвинова, О. Овчарук, О. Савченко, О. Спірін). Деякі науковці описують його як «інтегроване утворення», «сукупність знань, умінь та навичок».

Інформаційно-комунікаційна компетентність – це, на думку більшості авторів, здатність (Що робити?) «використовувати» (С. Горчинський, А. Гуржій, О. Овчарук, К. Сіненко, О. Савченко). Деякі автори описують як «орієнтуватися», «осмислювати», «опанувати».

Більшість авторів вважає, що інформаційно-комунікаційна компетентність – це здатність використовувати (Що?) «інформаційно-комунікаційні технології» (С. Горчинський, М. Лещенко, С. Литвинова, Н. Сороко, О. Спірін).

Інформаційно-комунікаційна компетентність – це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології (науковці по-різному трактують, наповнюють поняття, додаючи певні особливості відповідно до авторських досліджень) «Задля?» практичної, професійної діяльності, навчання впро-

довж життя; навчання та інших життєвих ситуацій; розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, завдань у певній предметній галузі або виді діяльності; для розв'язання проблем, спілкування, створення інформованих рішень, продуктів і систем, а також для отримання нових знань; роботи з інформаційними потоками.

Результати здійсненого нами контент-аналізу дозволили сформулювати визначення поняття «*інформаційно-комунікаційна компетентність учнів початкових класів*»: інтегрована здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології у роботі з інформаційними джерелами, а також спроможність ефективно комунікувати у процесі вирішення особистісних і соціально значущих завдань, дотримуючись етики та кібербезпеки у цифровому середовищі.

Важливим завданням нашого дослідження є виділення складників інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів.

Науковець С. Раков до складу інформаційно-комунікаційної компетентності учителів включає методологічний, дослідницький, модельний, алгоритмічний, технологічний складники [13].

На думку Н. Баловсяк, інформаційна компетентність фахівців включає три компоненти: інформаційний, комп'ютерний, процесуально-діяльнісний [1].

У 2016 р. Європейська комісія запровадила Рамку цифрової компетентності для громадян, а у 2021 р. Міністерство цифрової трансформації України представило адаптовану рамкову структуру цифрової компетентності для українських учителів та інших громадян. Було виокремлено шість складників цифрової компетентності, серед яких: основи комп'ютерної грамотності; інформаційна грамотність; створення цифрового контенту; комунікація і взаємодія у цифровому суспільстві; безпека у цифровому середовищі; розв'язання проблем у цифровому середовищі та навчання впродовж життя.

Предметна інформаційно-комунікаційна компетентність учнів початкових класів формується у процесі вивчення пропедевтичного курсу «Інформатика», який являє собою узагальнений і скорочений виклад основ інформаційно-комунікаційних технологій, адаптованих до можливостей і особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Основними завданнями навчального предмета «Інформатика» у 2–4 класах є формування:

- початкових навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- основних навичок роботи з різними пристроями для вивчення інших предметів, а також для розв'язування практичних соціальних, комунікаційних завдань;
- початкових уявлень про інформацію, її властивості, особливості опрацювання, передавання та зберігання;
- початкових навичок використання інформації з навчальною метою;
- алгоритмічного, логічного та критичного мислення [6].

М. Шевчук виділяє основні складники інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкової ланки освіти:

- 1) знаннєвий вимір – усвідомлення учнями ключових понять;
- 2) діяльнісний вимір включає вміння: технологічні – володіння сучасними засобами інформаційно-комунікаційних технологій; телекомунікаційні – вміння роботи в Інтернеті, безпечне спілкування з допомогою ІКТ; алгоритмічні – виконання найпростіших алгоритмів;
- 3) практичний вимір – використання цифрових пристроїв розв'язання різних типів навчальних та життєвих задач [16].

На основі аналізу наукової та навчально-методичної літератури, нормативно-правових документів до *структури інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів* відносимо:

1. Інформаційний компонент – здатність ефективно працювати з інформаційними джерелами, що передбачає пошук, обробку, аналіз, оцінку та критичне сприймання інформації; формування медіаграмотності та сприймання достовірної інформації в Інтернеті.

2. Комунікаційний компонент – уміння взаємодіяти та співпрацювати за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; використовувати відповідні цифрові засоби для обміну інформацією; дотримуватися правил мережевого етикету.

3. Технологічний компонент – знання та володіння цифровими пристроями та їх окремими складниками; уміння працювати з текстовими та графічними редакторами, програмними засобами для створення презентацій, онлайн-сервісами, застосунками, файлами та Інтернетом.

4. Діяльнісно-практичний компонент – здатність створювати та редагувати цифровий контент; усвідомлення важливості авторського права та дотримання його у процесі практичної діяльності. Ефектив-

ність зазначеного компонента залежить від мотиваційного та ціннісного ставлення учнів до використання цифрових технологій у освітньому процесі. Відповідно до факторів, які впливають на практичну діяльність, основними складниками діяльнісно-практичного компонента є:

а) алгоритмічний – усвідомлення комп’ютера як виконавця алгоритмів; формування умінь складати алгоритми програмними засобами та створення їх у повсякденному житті;

б) безпековий – усвідомлення ризиків і загроз у цифровому середовищі; формування умінь уникати ризиків для здоров’я і загроз для фізичного та психологічного благополуччя у разі користування інформаційно-комунікаційними технологіями;

в) особистісний – мотивація на неперервну самоосвітню діяльність; використання цифрових засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях.

У процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності молодших школярів необхідно враховувати структуру освітнього процесу, а саме: мотиваційний компонент – мотиви, мету, пізнавальний інтерес учнів до інформаційно-комунікаційної діяльності; когнітивно-змістовий – усвідомлення ключових понять та навичок роботи з цифровими пристроями; операційно-діяльнісний – активне застосування цифрових технологій і комп’ютера в навчальній діяльності як засобів пізнання; оцінно-рефлексивний компонент – пізнання себе, потреба у самореалізації.

Необхідною умовою успішного формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів є створення у закладі освіти цифрового освітнього середовища, яке включає:

- інформаційне забезпечення – підключення до Інтернету;
- сформованість інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя;
- засоби ІКТ для навчання учнів початкових класів.

На уроках інформатики у 2–4 класах застосовуються фронтальні, групові форми роботи, індивідуальна робота та робота в парах (рис. 1).

Рис. 1. Форми та методи роботи на уроках інформатики у 2–4 класах

Фронтальні форми роботи на уроках інформатики в початкових класах застосовуються у процесі засвоєння учнями вивченого матеріалу. Ефективним є використання інтерактивних методів навчання, які дозволяють включити школярів у активну діяльність. Найчастіше використовуємо такі види вправ: «Шість капелюхів», «Кубик Блума», «Мозковий штурм», «Асоціативний куш», «Мікрофон», «Фішбоун» тощо.

Групові форми роботи дозволяють розвинути мислення учнів, формують вміння брати участь у дискусіях, розуміти чужу точку зору. Найчастіше на уроках інформатики у 2–4 класах використовуються такі види роботи в групах: «Карусель», «Акваріум», «Ажурна пилка» тощо.

Важливим методом навчання у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів є впровадження проєктної діяльності.

Завдання проєктної діяльності дозволяють розвинути уміння самостійно використовувати здобуті знання, орієнтуватися у доступному інформаційному просторі, розвивати творче мислення та вміння працювати у групах.

Найчастіше метод проєктів застосовуємо на уроках інформатики у 3–4 класах. Наприклад, у процесі вивчення програми Microsoft PowerPoint для узагальнення та систематизації опанованих знань учні створюють презентацію на запропоновану тему, яка виявляє вміння знаходити та відбирати необхідну інформацію, працювати у відповідній програмі та уміння презентувати роботу.

Робота в парах сприяє розвитку в учнів умінь взаємодіяти та співпрацювати, висловлюватись, вести діалог, дискусію, дотримуватись правил мережевого етикету. На уроках інформатики у початкових класах застосовуються такі методи: «Інтерв'ю», «Взаємні запитання».

Важливим у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів є індивідуальна робота. На кожному уроці учні оволодівають практичними вміннями роботи за комп'ютером: від технічного використання до засвоєння програмного забезпечення. Практичні дії зі створення учнями власних продуктів починаються під час ознайомлення з графічним та текстовим редактором, редактором презентацій, формуються навички створювати та змінювати зображення та текст, створювати алгоритми. Окрім цього, використовуються навчальні ігри, серед яких GCompris, «Скарбниця знань», TuxBot, Scratch та ін.

Невід'ємним складником навчання учнів початкових класів є застосування ігрових технологій навчання. Гра стимулює запам'ятовування і розуміння матеріалу, що вивчається, а також сприяє підвищенню мотивації і пізнавальної активності молодших школярів. Наприклад, гра «Так-Ні», гра «Зайвий термін», «Впізнай об'єкт», «Світлофор» та ін.

Урізноманітнити навчання дозволяє використання на уроках інформатики у 2–4 класах інтерактивних завдань, які можна створити через онлайн-сервіси: Padlet, Wordart, Childdevelop, Wordwall, Quizlet тощо. Зокрема, сервіс LearningApps дозволяє сконструювати інтерактивну вправу, яка полягає у поєднанні відповідних зображень, що спрощує виконання її учнями 2 класів.

Отже, процес формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів залежний від:

- створення у закладі освіти цифрового освітнього середовища;
- сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя;
- змісту теми, поставлених цілей, підбір форм та методів навчання відповідно до індивідуальних і вікових особливостей учнів молодшого шкільного віку.

На основі аналізу наукових досліджень визначено основні терміни, що мають відношення до визначення поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність».

На основі аналізу наукової та навчально-методичної літератури визначено структурні компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів.

Подальший науковий пошук вбачаємо в експериментальному дослідженні структурних компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21–28.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 335 с.
3. Гайда Т. Концептуальна модель інформації в контексті аналітичного забезпечення діяльності підприємств. *Вісник ТНЕУ*. 2014. № 3. С. 121–131.
4. Головань М. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8(18). С. 224–234.
5. Гуржій А., Овчарук О. Дискусійні питання інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. № 15. С. 38–43.
6. Інформатика : навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 2–4 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/5-informatika-2-4-klas.docx>.
7. Інформаційно-комунікаційна компетентність випускника військового вишу: зміст, структура, вимірювання, оцінювання / А. Зельницький, О. Заболотний, О. Васильєв, Н. Шабатіна. *Військова освіта*. 2021. № 1(43). С. 125–141.

8. Кочаряк А. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності науково-педагогічних працівників гуманітарних спеціальностей класичних університетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2016. 229 с.
9. Кривонос О. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх вчителів інформатики в процесі навчання інформатики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2014. 224 с.
10. Лещенко М. Теорія і практика використання веб-орієнтованих технологій у здоров'язбережувальному навчанні учнів початкових класів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 54. Вип. 4. С. 53–71.
11. Нова українська школа : концепція. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016>.
12. Овчарук О. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5(13). С. 13–18.
13. Раков С. Сучасний учитель інформатики: кваліфікація і вимоги. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2005. № 5. С. 35–38.
14. Свиридчук В. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2018. 230 с.
15. Типова освітня програма для 3–4-х класів : наказ МОН від 08.10.2019 р. № 1273 / розроб. О. Савченко. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>.
16. Шевчук М. Інформаційно-комунікаційна компетентність як ключова компетентність молодшого школяра. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 41. Т. 3. С. 276–286.

REFERENCES

1. Balovsiak, N. (2004). Informatsiina kompetentnist fakhivtsia [Information competence of a specialist]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 21–28 [in Ukrainian].
2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (2005). (z dod. i dopov.). Uklad. i holov. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin [in Ukrainian].
3. Haida, T. (2014). Kontseptualna model informatsii v konteksti analitychnoho zabezpechennia diialnosti pidpriemstv [Conceptual model of information in the context of analytical support of enterprises]. *Visnyk TNEU*, 3. 121–131 [in Ukrainian].
4. Holovan, M. (2011). Kompetentsiia ta kompetentnist: porivnialnyi analiz poniat [Competence and competence: a comparative analysis of concepts]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 8 (18). 224–234 [in Ukrainian].
5. Hurzhii, A., & Ovcharuk, O. (2013). Diskusiini pytannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti: mizhnarodni pidkhody ta ukrainski perspektyvy [Debatable issues of information and communication competence: international approaches and Ukrainian perspectives]. *Informatsiini tekhnologii v osviti*, 15. 43–51 [in Ukrainian].
6. Informatyka: Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv, 2–4 klasi [Informatics. Curriculum for secondary schools]. (n.d.) <https://mon.gov.ua>. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/5-informatika-2-4-klas.docx> [in Ukrainian].
7. Zelnytskyi, A., & Zabolotnyi, O. (2021). Informatsiino-komunikatsiina kompetentnist vypusknika viiskovoho vyshu: zmist, struktura, vymiriuvannia, otsiniuvannia [Information and communication competence of a graduate of a military university: content, structure, measurement, evaluation]. *Viiskova osvita*, 1 (43). 125–141 [in Ukrainian].
8. Kochariak, A. (2016). Rozvytok informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv humanitarnykh spetsialnostei klasychnykh universytetiv [Development of information and communication competence of scientific and pedagogical workers of humanitarian specialties of classical universities]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kryvonos, O. (2014). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinykh kompetentnosti maibutnikh vchyteliv informatyky v protsesi navchannia informatyky [Formation of information and communication competences of future teachers of informatics in the process of learning informatics]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Leshchenko, M. (2016). Teoriia i praktyka vykorystannia veb-orientovanykh tekhnologii u zdoroviazberezhuvальному navchanni uchniv pochatkovykh klasiv [Theory and practice of using web-oriented technologies in health education of primary school students]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. Vols. 54, 4. 53–71 [in Ukrainian].
11. Nova ukrainska shkola: Kontsepsiia [New Ukrainian school: Concept]. (n.d.) <https://mon.gov.ua>. Retrieved from: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/> [in Ukrainian].
12. Ovcharuk, O. (2009). Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: zahalnoievropeiski pidkhody [Competency approach in education: common European approaches]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 5 (13). 13–18 [in Ukrainian].
13. Rakov, S. (2005). Suchasnyi uchitel informatyky: kvalifikatsiia i vymohy [A modern computer science teacher: qualifications and requirements]. *Kompiuter u shkoli ta simi*, 5. 35–38 [in Ukrainian].
14. Svyrydiuk, V. (2018). Formuvannia informatsiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh mahistriv medsestrynstva na zasadakh tekhnolohichnoho pidkhodu [Formation of informational and communicative competence of future masters of nursing on the basis of a technological approach]. *Candidate's thesis*. Zhytomyr [in Ukrainian].
15. Savchenko, O. (2019). Typova osvitnia prohrama dlia 3–4-kl klasiv [Standard educational program for 3rd and 4th grades]: nakaz MON vid 08.10.2019 r. № 1273. <https://mon.gov.ua>. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> [in Ukrainian].
16. Shevchuk, M. (2021). Informatsiino-komunikatsiina kompetentnist yak kliuchova kompetentnist molodshoho shkoliara [Information and communication competence as a key competence of a junior high school student]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vols. 41. Issue 3. 286 [in Ukrainian].